

ŚWIATOWY RYNEK JAJCZARSKI W 1963 I 1964 R.

Ważniejsze wydarzenia w 1963 r.

Produkcja

Po raz pierwszy od szeregu lat zachodnio-europejskiej produkcji jajczarskiej nie udało się w 1963 r. ustanowić nowego rekordu. Zahamowanie było wynikiem dwóch czynników:

- 1) niekorzystnych cen w 1962 r., które spowodowały zmniejszenie liczby kur w wielu krajach Europy,
- 2) długiej i surowej zimy, która wpłynęła ujemnie na produkcję jaj w I kwartale 1964 r.

Zmniejszenie produkcji dotyczyło głównych krajów eksportujących. W Holandii rok ten jest pierwszym rokiem po wojnie, w którym załamała się zwykła tendencja w produkcji jaj. W Danii produkcja jaj, która od 1959 r. spada, wykazała dalszy spadek, do poziomu o blisko $\frac{1}{3}$ poniżej maksymalnego. Produkcja jaj w Belgii kształtowała się również poniżej poziomu z 1962 r. Polska, zajmująca jako eksporter jaj w ostatnich latach drugie miejsce w świecie, również zmniejszyła produkcję.

Z wyjątkiem Wielkiej Brytanii, gdzie produkcja była w 1963 r. o 7% niższa aniżeli w 1962 r., największe zachodnio-europejskie kraje importujące zwiększyły swoje zapasy krajowe. W NRF, stanowiącej węzłowy rynek, produkcja wzrosła o około 10%, w znacznej mierze wskutek zwiększonej nieśności. Jest to wynik koncentracji i intensyfikacji produkcji (ilość farm kurzych zmniejszyła się w 1963 r. o 6,7%). Między 1956 i 1963 r., kiedy to NRF po raz pierwszy zastosowała na rynku jajczarskim zasadę kompensaty za wyższe ceny krajowe na zboża, produkcja jaj wzrosła o przeszło 70%, czyli o 8% rocznie. We Włoszech i w Szwajcarii, będących na drugim i trzecim miejscu w rządzie największych importerów świata, nastąpił dalszy rozwój produkcji.

W USA, nie odgrywających większej roli w światowym handlu jajami, reprezentujących jednak prawie $\frac{1}{3}$ światowej ich produkcji, nie odczuwano praktycznie żadnych zmian w porównaniu z 1962 r.; 4% wzrost produkcji jaj w Stanach Zjednoczonych zrównoważony był ok. 4% niższą w Kanadzie. Od 1950 r. produkcja jaj w USA na skutek zmniejszonego popytu na jaja spadła w większym stopniu, aniżeli wzrosła ludność USA w tym okresie. Poziom konsumpcji na głowę ludności wynosił w 1963 r. przeciętnie 316 sztuk, podczas gdy w latach 1950—1952 — 390 sztuk. W Kanadzie również zanotowano w ostatnich latach tendencję zniżkową zarówno w zakresie produkcji, jak i konsumpcji.

W Izraelu, który jest od 1958 r. poważnym eksporterem jaj, z powodu niepomyślnej sytuacji na światowym rynku jajczarskim zmniejszono produkcję w 1963 r. W Austrii produkcja towarowa jaj spadła w 1962/63 r. o około 9% w porównaniu z rokiem poprzednim, zaś w 1963/64 r. spodziewany jest dalszy spadek. Natomiast produkcja jaj w Japonii utrzymuje tendencję zwykłą, aczkolwiek nieco słabszą niż w ciągu ostatnich lat, kiedy to zanotowano około 120% przyrostu.

¹ Opracowane na podstawie art. „The World Egg Market in 1963 and 1964, Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics nr 5, 1964.

Tabela 1

Wskaźniki kwartalnej produkcji jaj w wybranych krajach w 1963 r.

Kraj	I	II	III	IV	Razem 1963
	kwartały 1963 r.				
	1962 = 100				
NRF	100	113	112	112	109
Szwajcaria ^a	106	129	104	114	112
Wielka Brytania ^b	86	94	93	99	93
Dania	88	94	100	102	95
Holandia	84	88	85	93	88

^a dostawy do spółdzielni jajczarskich

^b zapasy handlowe pochodzące z produkcji krajowej

Tabela 2

Eksport jaj w skorupkach z wybranych krajów w latach 1958—1963

Kraj	1958	1960	1962	1963
	w tys. ton			
Holandia	160,6	184,1	172,5	135,3
do: EWG	153,8	172,7	159,4	120,1
EFTA ^a	3,0	5,9	11,3	13,9
Inne	3,8	5,5	1,8	1,3
Dania	106,0	82,7	48,8	37,6
do: EWG	76,8	65,3	39,7	29,1
EFTA	12,6	12,4	7,9	7,1
Inne	16,6	5,0	1,2	1,4
Polska	24,7	54,0	67,7	43,5
do: EWG	18,6	36,5	46,0	27,2
EFTA	4,7	13,0	16,4	10,4
Inne	1,4	4,5	5,3	5,9
Belgia-Luksemburg	13,8	21,4	42,7	34,3
do: EWG	12,4	17,1	31,4	24,9
EFTA	—	1,8	5,5	7,2
Inne	1,4	2,5	5,8	2,2

^a Strefa Wolnego Handlu

Handel

Notowany od kilku lat spadek obrotów na światowym rynku jajczarskim utrzymywał się nadal w 1963 r. W porównaniu ze szczytowym okresem powojennym, kiedy w 1960 r. osiągnięto około 540 tys. ton jaj w skorupkach, światowy eksport jaj w 1963 r. określany jest na 390—400 tys. ton, co stanowi spadek o około 25%. Wszyscy najpoważniejsi eksporterzy jaj zmniejszyli obroty, przy czym np. Holandia i Dania o około 22%, zaś Polska — o około 35%. W ciągu

pierwszych 11 miesięcy 1963 roku frachty na jaja z Belgii były o 15% niższe, niż w tym samym czasie ubiegłego roku. Eksport kanadyjski pozostał na niskim poziomie z roku ubiegłego. W rzeczywistości Kanada stała się w 1962 r. drobnym eksporterem netto, przy czym bilans importu netto zwiększył się w ostatnim roku, gdy import ze Stanów Zjednoczonych był znacznie wyższy. Eksport jaj w skorupkach z Australii był w 1962/63 (czerwiec—lipiec) o $\frac{1}{4}$ mniejszy, niż w roku poprzednim, podczas gdy eksport jaj luzem spadł o około 40%.

Podstawowa przyczyna zmniejszonych obrotów na rynku jajczarskim tkwi w ogólnym zmniejszeniu się zapotrzebowania na artykuły importowe, zaś w 1963 r. głównie w zmniejszeniu się w Europie masy eksportowej (zapasów eksportowych). W ciągu pierwszych kilku miesięcy 1963 r. i do pewnego stopnia także w ciągu lata byłoby prawdopodobnie możliwe sprzedanie większych partii jaj do NRF i Włoch, o ile pozwoliłyby na to posiadane rezerwy, ponieważ ceny rynkowe w tych krajach kształtowały się znacznie powyżej minimalnych cen importowych, określonych przez „ceny służy” (termin ang. *lock-gate prices*) i opłaty ustanowione przez zarządzenia wydane w ramach EWG. Praktycznie import do NRF był w 1963 r. o 25% niższy niż w 1962 r., jednak wzrost produkcji krajowej był prawie dostateczny dla podniesienia ogólnych rozporządzalnych zapasów do poziomu roku 1962. Włoski import wykazał w 1963 r. 35% zniżkę w stosunku do roku poprzedniego; zapotrzebowanie Szwajcarii spadło również. Wśród poważniejszych importerów jaj wyjątek stanowiły Wielka Brytania i Australia, które zakupiły odpowiednio o 12 i 6% więcej niż w 1962 r. (tabela 3).

Pomimo, że większość krajów eksportujących zmniejszyła eksport jaj w 1963 r. na skutek redukcji importu przez NRF, import z krajów EWG był jedynie o 23% niższy w porównaniu ze spadkiem o $\frac{1}{3}$ w stosunku do innych źródeł importowych. W stosunku do Danii spadek wyniósł 43%, zaś w stosunku do Polski — 66%, podczas gdy eksport z Izraela do NRF uległ jedynie nieznacznej redukcji. Z drugiej strony import do Włoch z krajów członkowskich Wspólnego Rynku wykazał głębszy spadek, niż import z krajów spoza EWG, choć np. Izrael, jako jeden z tych ostatnich krajów, odczuł najpoważniejsze zmniejszenie eksportu jaj do Włoch. Znaczna część eksportu zarówno holenderskiego, jak belgijskiego przypada na rzecz krajów spoza EWG. Holandia wysyłała do Anglii i Austrii więcej w 1963 r. niż w 1962 r., zaś Belgia zastąpiła Polskę jako główny dostawca na rynek szwajcarski.

Ceny

Wraz ze zmniejszoną produkcją ceny na rynku europejskim w I kwartale 1963 r. były niezwykle wysokie. Ceny producenta były w Danii i Holandii przeciętnie o 70 a w NRF o 40% wyższe¹ niż w I kwartale 1962 r.

Wraz z powrotem normalnych warunków atmosferycznych na wiosnę i zapowiedzianą zwykłą produkcją w krajach, będących głównymi importerami — ceny gwałtownie spadły. W maju ceny rynkowe w NRF były nieco wyższe od minimalnych cen importowych na jaja pochodzące z krajów trzecich, podczas gdy w Szwajcarii ceny na jaja importowane, po odliczeniu cel, spadły poniżej poziomu w tym samym okresie roku 1962. Zwyżka cen w lecie wydaje się wynikać z produkcji niższej niż zwykle o tej porze roku, spowodowanej zmniejszoną nieśnością w styczniu i lutym, na skutek ostrych mrozów. Następna dalsza zniżka rozpoczęła się w październiku 1963 r. w następstwie zwiększonej produkcji zarówno w krajach importujących jak i eksportujących. W grudniu 1963 r. ceny kształtowały się na niskim poziomie, a na początku 1964 r. sytuacja uległa dalszemu pogorszeniu.

Przeciętnie jednak ceny na europejskim rynku były w 1963 r. wyższe niż w 1962 r. dzięki bardzo wysokiemu poziomowi osiągniętemu w pierwszym kwartale. W NRF ceny płacone producentowi były przeciętnie o 17% wyższe od cen w 1962 r., co było niewątpliwie poważnym czynnikiem ekspansji handlowej. Pomimo zmniejszenia wielkości eksportu o 22%, holenderskie wpływy dewizowe były w 1963 r. nieco wyższe niż w 1962 r.

¹ Ceny 1962 r. przytoczone w porównaniu zawierają wypłaty wyrównawcze producentom, które zostały anulowane w końcu lipca 1962 r. wraz z wejściem w życie ogólnej polityki EWG.

Tabela 3
Import jaj w skorupkach do wybranych krajów w okresie 1958—1963

Kraj	1958	1960	1962	1963
w tys. ton				
NRF	249,5	279,7	225,5	167,4
z: EWG	136,0	166,2	159,6	122,7
EFTA	71,8	54,4	28,2	17,3
Europa Wschodnia	24,7	35,2	26,1	16,7
Inne	17,0	23,8	11,6	10,7
Włochy	54,9	71,3	80,8	52,3
z: EWG	18,1	14,6	19,4	10,7
EFTA	8,3	2,0	.	.
Europa Wschodnia	15,2	27,7	40,0	27,4
Inne	13,3	28,0	21,4	14,2
Szwajcaria	17,9	20,7	23,7	22,5
z: EWG	2,4	4,2	9,6	11,8
EFTA	6,0	4,9	3,3	1,6
Europa Wschodnia	6,9	9,1	8,2	6,2
Inne	2,6	2,5	2,6	2,9
W. Brytania	10,1	23,3	17,0	19,0
z: EWG	0,5	2,6	3,2	5,0
EFTA	6,2	9,6	5,0	7,0
Europa Wschodnia	0,1	6,0	5,5	2,5
Inne	3,3	5,1	3,3	4,5
Austria	5,0	10,5	14,4	15,3
z: EWG	0,9	1,6	3,7	5,7
EFTA	0,8	0,9	0,1	0,3
Europa Wschodnia	3,0	6,9	9,7	8,7
Inne	0,3	1,1	0,9	0,6

Sytuacja na początku 1964 r.

Na początku 1964 r. liczebność stad kurzych była większa niż w roku ubiegłym, w szczególności w głównych krajach importujących. W grudniu 1963 r. ogólna ilość kur w NRF przekroczyła o 10% stan z roku poprzedniego; powiększenie liczebności kur za ostatnie 6 miesięcy wyniosło 5%, zaś w odniesieniu do kurcząt 6-miesięcznych — 68%. W Anglii i Walii ilość kur w wieku ponad 6 miesięcy wzrosła w tym czasie o 5%, zaś ilość drobiu przeznaczonego na produkcję jaj i hodowlę wzrosła o 25%. Doniesienia otrzymane z Holandii sugerują, że na koniec 1963 r. stan liczebny pogłowia kur wzrósł w porównaniu z rokiem ubiegłym o 5—6%. W Danii tendencja zniżkowa w ilości kur, obserwowana w ciągu ostatnich 3 lat, wydaje się być powstrzymana.

W Stanach Zjednoczonych ilość kur-niosek na farmach była w styczniu 1963 r. praktycznie taka sama, jak na początku roku. W 1964 r. przewiduje się lekką wyżkę ogólnej produkcji jaj, co związane jest głównie ze zwiększoną nieśnością. W Kanadzie mocny rynek jajczarski w 1963 r. spowodował wzrost liczebności kur, co znowu znajdzie odbicie w wyższej produkcji jaj.

Zwiększenie liczby kur i stosunkowo łagodna zima doprowadziły w Europie do zwiększonej produkcji jaj ponad poziom 1963 r., wskutek czego ceny rynkowe ostro spadły, w niektórych krajach poniżej wyjątkowo pomyślnego poziomu z 1962 r. Dla ochrony rynku krajowego NRF wydała 3 lutego 1964 r. zakaz wszelkiego im-

portu, jednak 12 lutego ponownie otworzono granice, gdy system ten nie został aprobowany przez Komisję i Radę Ministrów EWG. Ponieważ podaż z krajów trzecich spadła poniżej „cen śluzy”, Komisja EWG obciążyła dodatkowymi opłatami import jaj z krajów spoza Wspólnoty. Opłaty te wprowadzone od stycznia 1964 r., wynoszą równowartość 1,7 fenigów za sztukę. W dniu 10 lutego opłata ta została podwojona. Wynikiem tego zarządzenia było doprowadzenie praktycznie niemieckiego handlu jajczarskiego z krajami trzecimi do stagnacji. Następnie opłata ta została dwukrotnie zredukowana, jednak na koniec kwietnia została ona ponownie podniesiona do 2,9 fenigów za sztukę.

W stosunku do krajów eksportujących perspektywy na rok 1964 są dalekie od pomyślnych nie tylko z powodu wydarzeń w ramach EWG, do której należą 2 naj-poważniejsi importerzy jajczarscy świata, lecz także dlatego, że rynek angielski wchłonie prawdopodobnie mniej, niż w 1963 r. Angielskie zapasy handlowe, pochodzące z produkcji krajowej, były w pierwszych 2 miesiącach roku prawie o 25% większe, niż w tym samym okresie ubiegłego roku, zaś import spadł o $\frac{1}{3}$.

W Austrii od 9 marca 1964 r. wprowadzono system wahających się opłat importowych, mający na celu zapobieżenie dezorganizacji międzynarodowego rynku wskutek niskich cen importowych. Opłaty przywózowe są zwiększane lub zmniejszane w zależności od tego, czy ceny importowane spadają poniżej lub wzrastają powyżej górnej granicy. System ten działa prawdopodobnie jako hamulec dalszej ekspansji importu do Austrii, który od 1958 r. zaczął gwałtownie rosnąć.

Opr. M. Heintze